

Razgovor s Tonijem Bešlićem

Razgovarali smo s arhitektom Tonijem Bešlićem. On je autor niza kritičkih izložaba o zagrebačkoj arhitekturi, koje su se odvijale najvećim dijelom u galeriji Modulor Centra za kulturu Trešnjevka.

Premda trenutne konzervatorske smjernice to uopće ne omogućuju, mnogo se govori o dogradnji etaža na zgradama Donjega grada. Bavili ste se teorijski takvim dogradnjama te adaptacijama tavana. Što se može preporučiti u tom pogledu?

Toliku količinu zapuštenoga tavan-skog prostora u središtu grada gotovo je

nemoguće naći u uređenim europskim gradovima. U Beču svaki ima svoju namjenu. Razlog je vrlo jednostavan: nisu toliko bogati da bi si to mogli priuštiti. I u Zagrebu bi trebalo omogućiti da se na pojedinim kućama naprave suvremene autorske intervencije na tavanjskim etažama. To ne bi samo likovno oplemenilo kuće, nego bi povećalo i vrijednost cijele nekretnine. Primjeri iz Beča, Graza, Praga i Milana govore o više nego dobrim rezultatima. Na području zagrebačkoga Donjega grada velik broj kuća oblikovanjem ne prelazi skromne konfekcijske okvire. Intervencije na

→
Gajeva/
Hebrangova,
dogradnja
kata S. Planić,
1959.

krovnim etažama značile bi i stvaranje orijentacijskih znakova, odnosno snažnije diferenciranje interpunkcijskih umetaka u fasadnome slijedu. Dosadašnja zagrebačka praksa nadograđivanja potkrovnih etaža sastojala se zbog tobožnjega stilskog jedinstva ili cjelovitosti slike uličnoga poteza u ponavljanju oblikovnog izraza nižih etaža. To je dovelo do narušavanja proporcija fasada, ali i iskrivljavanja povijesti građenja. Isprazan, jadan i žalostan primjer navedene prakse predstavlja nadogradnja drugoga kata kuće u Ilici 45 u grotesknoj neobidermajerskoj maniri. Sve ono što nastane u Beču, mora doći i do Zagreba. Beč je naš uzor i naša žudnja.

Raznolike visine zgrada u uličnim potezima tumače se kao poseban zagrebački šarm. Je li to stvarno šarm ili prije „nedovršenost grada“?

Nije nužno da sve kuće u uličnome potezu budu iste visine. Međutim, prizemnice i katnice u središtu Zagreba svjedoče o nečemu drugom. One govore, prije svega,

o siromaštvu. Tijekom cijele svoje povijesti, Zagreb je oskudijevao i još uvijek oskudijeva u novcu pa su male kućice podsjetnik na „nedovršenost“ grada kao posljedicu novčanih tegoba, odnosno neimaštine njegovih stanovnika. Zagreb još uvijek nije uspio osmisliti i razviti gospodarske aktivnosti koje će stvarati više i veće vrijednosti. Iako ne vidim neki poseban šarm u malim kućama, pojedine kuće ili čak i poteze možda bi trebalo očuvati.

Unutrašnjost donjogradskih blokova pruža jadnu i sramotnu sliku. Ima li u postojećoj ekonomskoj i legislativnoj situaciji ikakvih izgleda da se to promijeni?

Unutarnji prostori donjogradskih blokova trenutačno otkrivaju poražavajuće slike. Desetljeća nebrige pretvorili su ih u devastirane zone. Prvo bi trebalo definirati legislativni okvir koji bi precizirao vlasničku strukturu i propisao obveze održavanja i čuvanja prostora. Mogu se razmotriti i mogućnosti pješačkih prolaza i komunikacija kroz blokove. Primjerice spoj Europskoga

←
Ilica 21,
dogradnja
kata
Arhitektonski
ured Pavešić,
1959.

←
Ilica 45

trga s Jurišićevom ulicom, Bogovićeve s Teslinom, Marićeva prolaza preko dvorišta iza hotela Dubrovnik s Jelačićevim trgom. Nije za povjerovati u kakvom se stanju nalazi dvorište iza hotela Dubrovnik, udaljeno samo desetak metara od glavnoga gradskog trga.

Živjeli ste i radili u Beču. Jedna hipotetska situacija: da je potres pogodio Beč i da su nastale štete poput ovih zagrebačkih, kako bi se stvari tamo odvijale?

Germanska organiziranost, ali i njihova pragmatičnost oduvijek su me fascinirale. U Beču bi se sasvim sigurno puno brže pristupilo otklanjanju šteta i krenulo s popravcima kuća. Gradska uprava ne bi dopustila da dio ulice u središtu grada tjednima

ostane neprohodan kao što je to slučaj na križanju Đorđićeve i Petrinjske ulice. Zbog opasnosti od urušavanja inače već trošne katnice, ograda postavljena oko nje onemogućuje promet vozilima. Bager je ovdje odavno trebao obaviti svoj posao. Potresna će oštećenja otvoriti brojne radove, omogućiti posao građevinarima, arhitektima, obrtnicima i zaštitarima spomeničkog nasljeđa. Kako imamo krizu upravljanja na svim razinama, najvažnije bi bilo dobro organizirati sustav. Lako je moguće da je početak obnove, predviđen za proljeće iduće godine [2021.], usklađen i s gradskom predizbornom kampanjom. x

PITANJA SASTAVIO: Andrej Žmegač